

д-р СТОЯН ОГНЯНОВ КИРОВ

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО, СОФИЯ

ИЗСЛЕДВАНЕ ПАЗАРА НА АВТОБУСНИЯ ТУРИЗЪМ

A RESEARCH ON THE MARKET OF BUS TOURISM

Dr. SROYAN ONGNIANOV KIROV

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY, SOFIA

Abstract: The interests of culture and transport safety and international relations, ecology and employment are closely interrelated in the field of tourism. Tourism is of a prior importance for the economy of the country.

The development of tourism is impossible without a variety of transport.

“Bus tourism” is the most economic means of transport affordable for most of the population. It is constantly developing in our country. Bus tourism has always been considered the most stable and predictable one at the market.

Key words: marketing research, transport, bus tourism, bus tours

Въведение

Развитието на туризма и транспорта е взаимно свързан и обусловен процес.

В сферата на туризма тясно са преплетени интересите на културата и транспорта, безопасност и международни отношения, екология и заетост на населението. Туристическият отрасъл има голямо значение за икономиката на страната ни. Развитието на туризма не е възможно без използване на различни видове транспорт. Най-икономичен вид туристическо обслужване, достъпен за широките слоеве от населението се явява автобусния туризъм, който в България постоянно се развива. Автобусният туризъм има най-стабилния и предсказуем пазарен дял.

Сезонността и мобилността на туристическите пътувания, повишаването на изискванията към скоростта, комфорта и надежността на транспортните средства, диференциацията в доходите и други фактори оказват голямо влияние върху организацията и технологията на транспортното обслужване.

С транспортното обслужване започва и завършва всяко туристическо пътуване на групи, семейства или индивидуално пътуващи хора. Следователно, същността и значението на транспорта са свързани със създаването на необходимите условия за придвижване на туристите по време на техните екскурзи, ваканционен отидих и т.н.

Анализ на автобусните туристически маршрути в България

В автобусните екскурзии по правило пътуват определена категория хора (с широк спектър на доходите) - независимо от възрастта, любопитни, жадуващи за впечатления, достатъчно образовани, обичащи живота във всичките му проявления, активни и мобилни. Много, напълно осигурени туристи пътуват на автобусна екскурзия за първи преглед, повече подробности и придобиване на впечатления, за да преценят и решат, къде следващия път да отидат. Такива са много хора, семейни или млади двойки, а по време на ваканциите – студенти и ученици, чието ниво доход на родителите е по-високо от средното. Групата от пътници в

автобуса по правило се подбира адекватно – весела, даже предизвикателна, закачлива. Не на последно място пътуването с автобус се явява приемлива алтернатива за тези туристи, които се отказват от авиополетите.

За съвременния човек е характерна голяма затор и в тези случаи са предвидени автобусните екскурзии за (свободните) почивните дни или едnodневни автобусни екскурзии. Едnodневната автобусна екскурзия не отнема много време, но въпреки това доставя на пътуващите приятни впечатления. Вниманието на българите най-вече се привлича от кратковременните автобусни екскурзии. На пазара са представени множество интересни предложения, напр. автобусна екскурзия до различни градове, до исторически паметници и пр. Кратките екскурзии от 1 до 3 дни винаги са се ползвали с популярност и се отнасят към екскурзиите организирани през почивните дни. Активността на краткотрайните пътувания се повишава в дните на ученическите ваканции, когато родителите се стараят полезно да прекарват времето заедно с децата си. Предложенията за екскурзии са много, като най-популярни са тези, които съвпадат с различните празници – Нова година, Коледа, Великден и др.

През летните месеци туристическите фирми предлагат екскурзионни пътувания съчетани с екскурзия и почивка на езера и реки за 3, 4, 5, и 6 дни, на море и на исторически места в различни градове. В тези екскурзионни пътувания туристите могат да видят градски музеи, красиви черкви и манастири в България.

Много разпространени са едnodневните екскурзии в курортните райони, където туристите прекарват свободното си време сред почиващите. Като пример може да се посочи Черноморското крайбрежие или планинските курорти, за които във всички градове и курортни места има голям

брой предложения за едnodневни екскурзии.

Популярността на автобусния туризъм започва още през 70-те години на XX век. Първи тръгнаха по европейските пътища са младите британци, оценили възможността при едно динамично пътуване да разгледат няколко страни от Континентална Европа, при това за не много пари. Доста по-късно и българските автобуси тръгват из Европа.. Този вид туризъм става водещ в сравнение с останалите. Основните преимущества към този момент са ниската цена, бързина и възможност да се закупят зад граница дефицитни стоки в големи количества, тъй като за транспортирането им не е нужно да се заплаща. Този вид пътуване с цел търговия сега почти остава в миналото.

От България с автобуси може да се пътува на екскурзии в почти цяла Европа. До 90% от автобусните екскурзии с продължителност повече от 4 дни се падат на задграничните екскурзии. Автобусните направления обхващат практически почти всички европейски страни, като има много интересни програми. Разбира се при автобусната екскурзия не е задължително да се „галопира“ и не задължително „из Европа“. Предлагат се комбинирани пътувания с авиополет до някоя страна и автобусни екскурзии вътре в нейните граници.

В маршрутите за пътуване хит за всички времена и народи както и преди си остава Париж. От другите направления интересно е предложението за Класическа Италия, добро предложение е пътуване до Италия, Чехия, Германия, Полша, Унгария, Хърватия, Турция, Гърция и др.

Вероятно причината е в това, че до 80% от клиентелата се състои от регионали и и в частност начинаещи туристи с ограничен бюджет. Но даже и тези потребители, които са принудени да се придържат към режим на строги икономии, считат, че автобусният туризъм е по-ниска класа. Единствения

начин да се разубеди в това широката общественост, уверяват експертите е да се позиционира продукт като „Екскурзионно пътуване”. Съдържанието на туристическия пакет от това не се изменя, а неговата привлекателност за туристите значително нараства.

Според данните на изследваните туристически фирми висок сезон за автобусните екскурзии е времето от април до ноември, като пик бележат пътуванията по празниците и юни – август – традиционното време за отпуски и ваканции. И ако в средата на сезона цената на съботно-неделните пътувания варира от 70 в България 150 (Полша, Чехия) до 500 евро (Великобритания - дълги трансевропейски маршрути), то в „пиковите дати” може да се повишава до 25% и повече.

Да се определи оптимално време през годината за автобусни екскурзии като цяло е невъзможно.

Например, през юли във Франция или Скандинавия макар и топло, но със съвременен оборудваните модерни автобуси горещината се понася, то например екскурзия по същото време в южните части на Гърция може да стане истинско мъчение за несвикналия с тази горещина българин. Опитните автобусни туристи пътуват обикновено през май и юни или през септември – изгодно и като време и като пари.

Напредничавите туристически фирми не се скъпят за новости и средства за привличане на клиенти. Така интернет системата се заема от няколко компании позволяващи по-ранно избиране на конкретно място в автобуса плюс още някои преимущества за клиентите – например, пълно отсъствие на нощни преходи. За туристическите фирми това е своево рода препъни камък. От една страна, ако не търсят през нощта престой (почивка, спирка) в хотел, може да се успее повече да се пропътува и види.

Комфортното пътуване в автобуса изисква определена индивидуална подготовка. Например, много важно е

правилно да се подбере облеклото: на задната част и по извивките на панталоните не трябва да има ръбове, тъй като при продължителното седене, те притискат кръвоносните съдове, а от това се подуват краката и други части на тялото. Обувките също трябва да отговарят на определени изисквания : удобни, широки, „дишащи”, лесно събуващи се и без високи токове.

Основното преимущество на автобусните екскурзии – бързо преминаване между градове и страни, нощувката носи изключително утилитарни функции: спане, вземане на душ, закуска и отново на път. Изхождайки от това, пребиваването обикновено се организира в хотелски бази. По-рядко се предлагати 4 звездни хотели, както показва практиката, тъй като от преимуществата на тази категория хотели не могат да се възползват екскурзиантите, защото просто нямат време. Освен това при избора на хотел се има предвид възможността придвижването към него вечер да става максимално бързо и безпрепятственото отпътуване сутрин по обиколни пътища. Именно за това много хотели, в които се настаняват автобусни туристи са разположени в покрайнините на градовете.

Като правило в цената на екскурзията от храненията само закуската е в хотела – обяда и вечерята са в попълни заведения за хранене.

За отбелязване е, че младите хора често се отправят към Франция, Испания. Във Франция с удоволствие пътуват и семейства с деца. Възрастните пътешественици предпочитат екскурзии в Германия, Австрия, Швейцария. Италия и Балканите са еднакво привлекателни за всички. Какво предизвиква такова разпределение на търсенето ? – това е въпрос на социолозите, но определяйки един или друг маршрут преди това трябва да се проучи контингента от бъдещи пътници.

Пътуването в голяма група има своя специфика. При продължително

пътуване близкото съседство на съвършено непознати хора не са изключени незначителни недоразумения, които се натрупват и са способни да провалят впечатленията даже и от най-чудесното по замисъл пътуване. За да протече всичко гладко, туристите трябва да станат един сплотен екип, воден от своя капитан – екскурзовода.

Пътуването – това е идеалното време за завързване на познанства. На този първи етап е най-добре да се установи взаимно разбиране, което трябва да се преодолее от всички заедно.

Автобусната екскурзия се счита за най-сложна в частта по организация на пътуването, тъй като туристическата фирма трябва не само да избере интересни места, но и да предложи между тях маршрут, както и да осигури на пътуващите хотел, храна, транспорт и екскурзията във всички участъци по пътя. При това пътя не рядко е пълен със случайности : както сочи статистиката – автопътешествието е 2 пъти по-опасно от железопътното пътуване и 4 пъти по-опасно от авиационните.

Не по-малко от 100 хиляди българи годишно предприемат автобусни екскурзии на средна стойност 300 – 400 евро. Оборътът на българския пазар на автобусните екскурзионни пътешествия съставлява повече от 1 млн лева годишно. При все това, един от проблемите на такива екскурзии се явява сложността при организацията на висококачествена медицинска помощ по време на пътуването.

Най-добрият вариант е – пътуване без нощни преходи, доколкото да се спи в автобуса е достатъчно проблематично. От друга страна подобни преходи икономисват време и даже и пари на туристите. Поради това на практика всеки автобусен маршрут включва поне едно нощно пътуване, може и две, три вече са в повече. Всяка уважаваща себе си туристическа фирма се грижи за туристите си и съставя програма, внимателно обмисля въпросите

свързани с нощуването в автобуса. Особена роля в успешното организиране на автобусното пътуване играе комфорта на транспортното средство. Добрите туристически фирми използват освен специално уговорените маршрути и автобуси европейска туристическа класа.

Има още един сериозен проблем, свързан с обслужването на туристите от българските автопревозвачи, а това е, че ръководителите на фирми ангажирани за работа с туристи и туристически фирми, не провеждат никаква обучаваща дейност със състава от водачи на автобуси. От тук и отношението на водача на автобуса към пътниците в салона като към неодоушевен товар.

Има и още един немаловажен проблем – липса на взаимодействие между държавните структури, вземащи решение в областта на пътническите превози от една страна и туристическите фирми от друга. За много новости в туристическия бизнес много пъти става известно едва тогава, когато автобусите с туристи вече са на път.

Бидейки икономичен вид пътуване, автобусния туризъм в България се развива с ускорени темпове.

Приоритет се дава на автобусните пътувания през почевните дни (уикендите)

На второ място по популярност са дву-тридневните пътувания до различни дестинации с екскурзионно познавателна цел.

На трето място – пътуване в съседните балкански и европейски страни и шопинг турове с автобуси.

Автобусният туризъм винаги се е смятал за най-стабилната и предсказуема пазарна ниша, но тези представи са вече остаряли – сега този бизнес много бързо се променя.

Маркетингово изследване за очакваните туристи в автобусните екскурзии

Поради това, че трябва да се разработват нови автобусни маршрути е необходимо да се знае, ще бъде ли той

търсен (нужен) интересен на потенциалните потребители. Какви направления (маршрути) на автобусните екскурзии са интересни, какви географски места биха искали да видят туристите, какви условия е задължително да се спазват, за да се заинтересуват потенциалните потребители.

За да се проучи и установи интересът към автобусните екскурзии бе проведено маркетингово изследване под формата на анкета сред потенциалните потребители на екскурзии. Анкетата бе проведена сред посетителите на

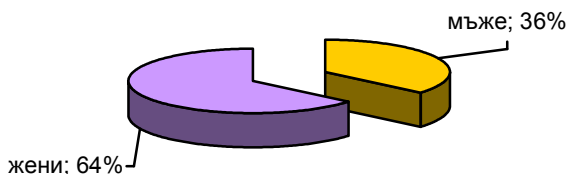
туристически фирми (туристически агенции) в гр. София, и градовете – Самоков, Костенец, Ихтиман и Елин Пелин от Софийска област, гр. Варна, гр. Добрич, гр. Пловдив, гр. Пазарджик, гр. Казанлък и гр. Несебър Анкетирани са 288 човека.

За определяне целевата група, която взема участие в анкетата, на всички участници бе предложено да дадат сведение за себе си като : пол; възраст; образование; доходи. В резултат на това се определи следната целева група:

1. Посочете своя пол

Диаграма № 1

Структура на анкетираниите по пол

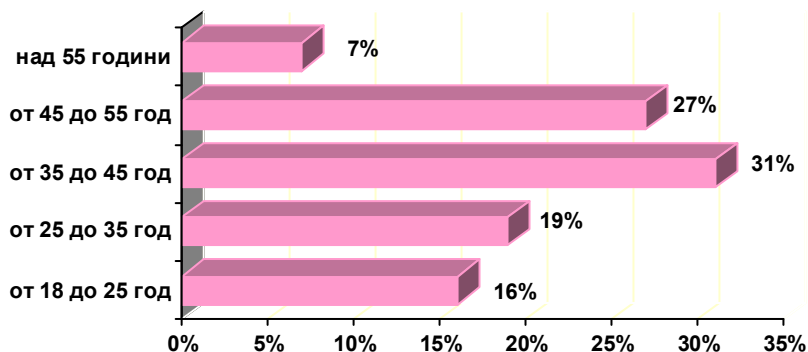

Както се вижда от диаграмата в анкетата са взели участие повече жени.

1. Посочете към коя възрастова група принадлежите

Диаграма № 2

Структура на анкетираниите по възраст

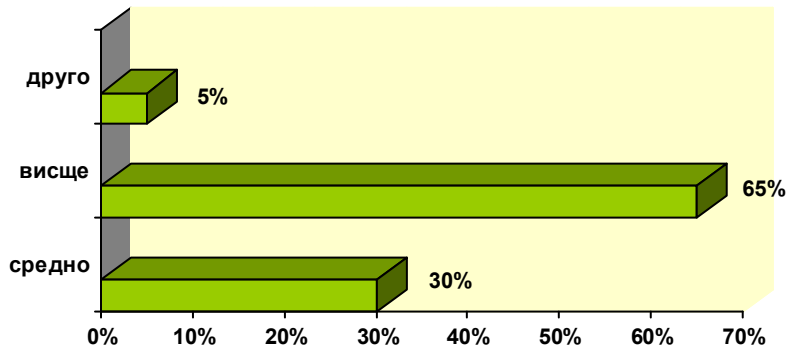
Целевите групи сред които е проведена анкетата по възраст се разпределят както следва: По-голямата част от анкетираните са на възраст от 35 до 45 години(31%), след нея по численост на участниците следва

групата на възраст от 45 до 55 години(27%), групи с участници на възраст от 25 до 35 и от 18 до 25 години са представени съответно 19% и 16% и най-малочислена е групата на хората на възраст над 55 години – 7%.

3. Посочете степента на образованието си

Диаграма № 3

Структура на анкетираните по образование

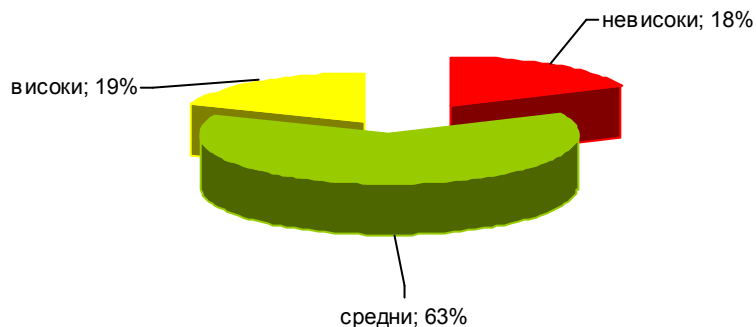

От диаграмата се вижда, че по-голяма част от анкетираните са с висше образование.

4. Определете себе си към коя група по ниво на доходите на 1 член от семейството принадлежите

Диаграма № 4

Структура на целевите групи по ниво на доходите

От отговорите на анкетираните става ясно, че болшинството от тях определят

себе си към тези, които имат средни доходи, а това означава, че параметрите

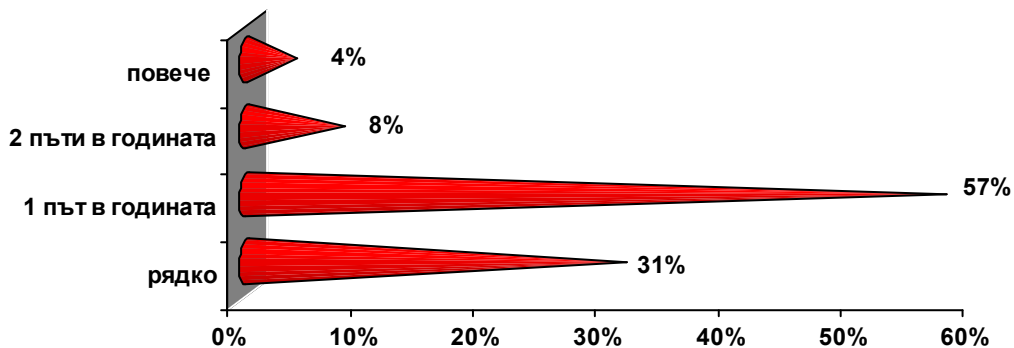
на избраните в тази категория потенциални потребители ще са оптимални и актуални за всички потребители на този ценови и възрастов сегмент.

В такъв случай, определяйки целевата група може да се предположи, че това е: жени във възраст от 35 до 45 години имащи висше образование и средни доходи.

5. Колко често се записвате за автобусна екскурзия и предприемате туристическо пътуване ?

Диаграма № 5

Структура на отговорите за честотата на туристическите пътувания

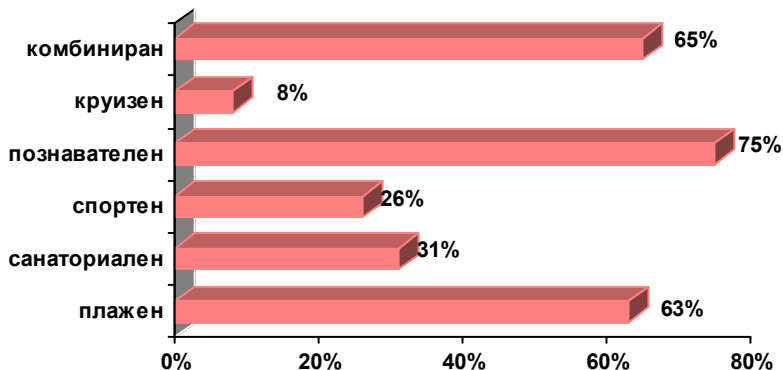
От отговорите на анкетираните се констатира, че повече от половината 57% предприемат пътуване един път в годината, а 31% на две или три години веднъж.

6. Какъв вид туризъм предпочитате ?

(Допуска се повече от един отговор)

Диаграма № 6

Структура на отговорите относно предпочитаните видове туризъм

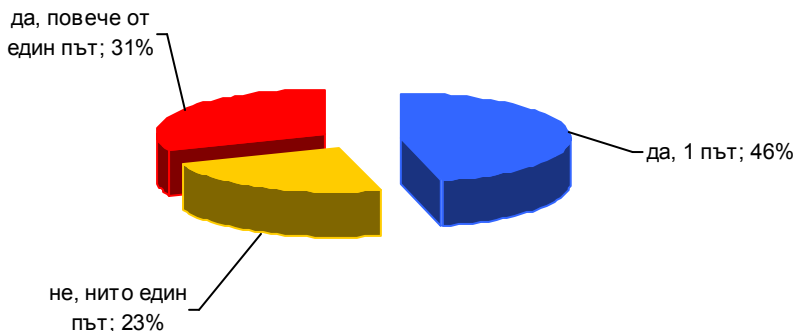
Предпочитаните видове туризъм от целевите групи е: плажен -63%; санаториален-31%; спортен-26%; познавателен-75%; круизен-8%; комбиниран-65%.

За проявения интерес към автобусния туризъм е предназначен следващия въпрос зададен на анкетираните.

7. Били ли сте някога участник в многодневна автобусна екскурзия ?

Диаграма №7

Структура на отговорите за участия в многодневни автобусни екскурзии

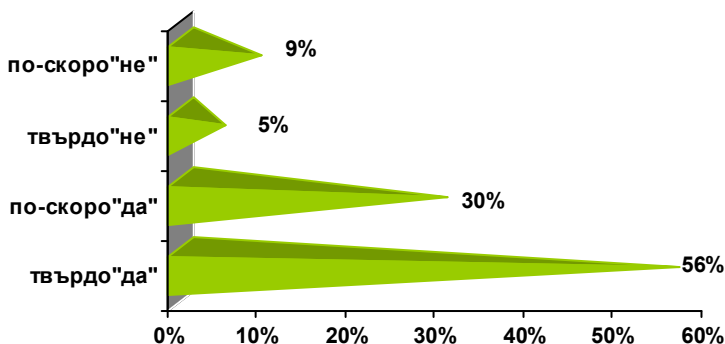

Структурата на отговорите показва, че голяма част от запитаните, нито един път не са участвали в многодневна автобусна екскурзия.

8. Искате ли да бъдете участник в автобусна екскурзия ?

Диаграма № 8

Структура на отговорите за желанието на потенциалните туристи да бъдат участници в автобусна екскурзия

Структурата на отговорите е следната: болшинството потенциални туристи твърдо знаят, че те искат да бъдат участници в автобусна екскурзия –

56%, 30% - се съмняват, но по-скоро ще изберат „да“ пред „не“. По-скоро не биха предприели автобусна екскурзия – 9% и

твърдо нежелание да пътуват изказват 5% от участниците в анкетата.”

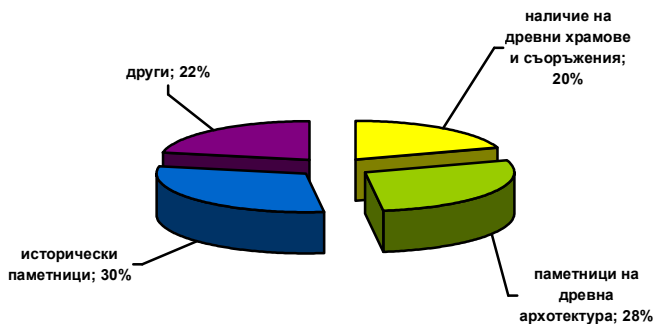
За да се изявят аспектите на проявения интерес към посещение на

българските градове с цел туризъм, се зададе въпрос за интересите които биха могли да привлекат вниманието на туристите в българските градове.

9. Наличие на какви интересни туристически обекти в градовете на България поражда у Вас желание да посетите някои от тях ?

Диаграма № 9

Структура на отговорите за интереса на туристите към туристическите обекти в градовете

Отговорите на анкетираните се разпределят както следва: при избора за посещение на старинните градове туристите искат да видят там паметници

на древна архитектура – 29%; исторически паметници – 30%; храмове и съоръжения от миналото – 20%.

10. Кой от регионите ще изберете за посещение по време на своята екскурзия ?

Диаграма № 10

Структура на отговорите за избор на регион за посещение по време на автобусната екскурзия

Определя се регион, в който анкетираните би било интересно да посетят в качеството си на туристи – 41% са избрали Старинни градове на Европа; втори по брой отговори – 18% са желаещи да посетят Балкански държави; 16% искат да видят Европейски столици; 15% искат да пътуват до градове в

централна Европа и 10% искат да посетят градове в Южноевропейски държави.

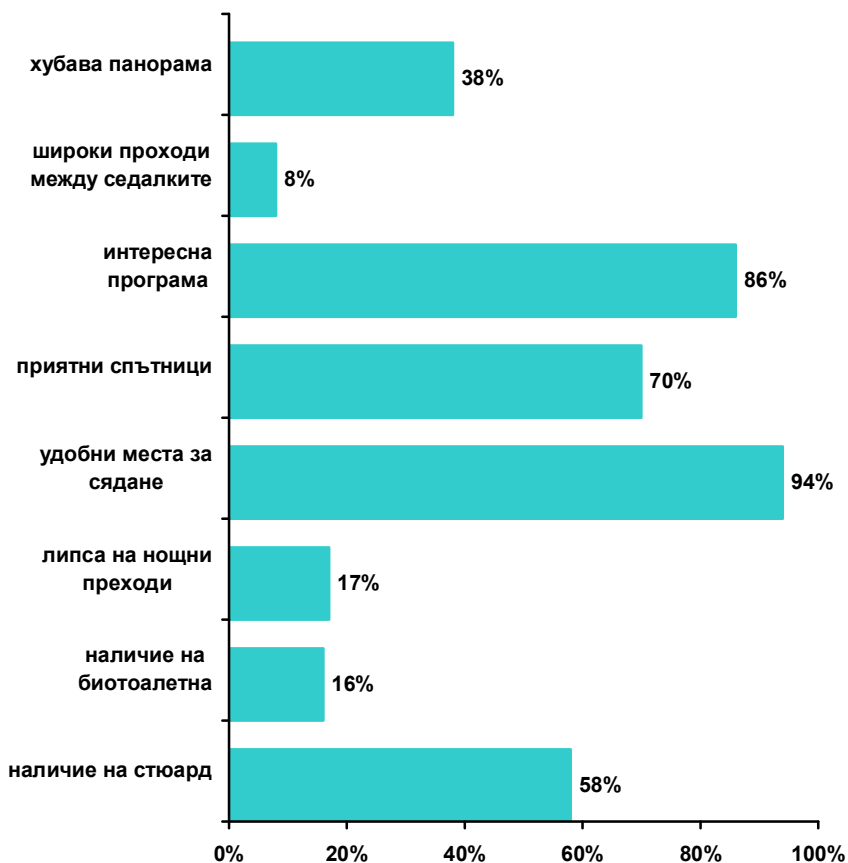
По-нататък на туристите се предлага да изберат от предложения списък тези условия, които са задължителни за тях при автобусната екскурзия.

11. Какви условия при пътуването са най-важни за Вас при избора на автобусната екскурзия ?

(Допуска се повече от 1 отговор)

Диаграма № 11

Структура на отговорите на потенциалните туристи за необходимите условия при автобусната екскурзия

Както се вижда от получените в хода на анкетирането данни болшинството туристи, готови да купят автобусна екскурзия, я купуват, ако са уверени, че в туристическия автобус местата са

удобни за сядане – 94%; интересна е програмата на пътуването – 86%; приятни (весели) спътници – 70%; има стюард -58%; и добър екскурзовод и хубава панорама – 38%. В по-малка

степен потенциалните потребители искат наличие на биотоалетна – 16%; отсъствие на нощни преходи – 17%; и достатъчна широчина между седалките – 8%.

По този начин маркетинговите изследвания на потенциалните потребители на автобусните екскурзии позволяват да се определи какви условия са особено важни в случая, когато потребителят решава коя екскурзия да избере и какви условия на автобусната екскурзия могат да го заинтересуват. Голяма част от анкетираните са жени на възраст от 35 до 45 години, с висше образование. Целевата група - възраст позволява да се предположи, че болшинството от тях имат семейства и деца, следователно те ще изберат екскурзията не само за себе си, но и за своето семейство или в краен случай за себе си и децата. Тази целева група има средни доходи и предопределя пътуване 1 път в годината в периода на отпуската. Предпочитат познавателния туризъм и плажна почивка, което позволява комбинирана екскурзия. Голяма част от взелите

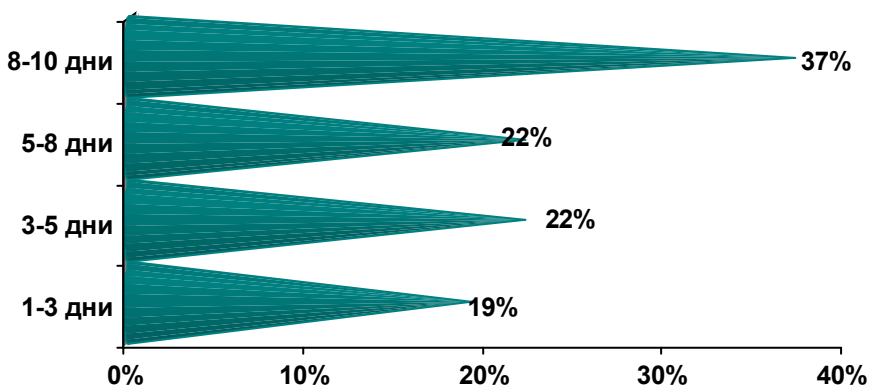
участие в маркетинговото изследване никога не са предприемали многодневна автобусна екскурзия, но са склонни да вземат участие в такава екскурзия, но при определени условия. Такива условия участниците в анкетата посочват наличие на маршрути и на обекти които са: паметници на древна архитектура ; исторически паметници; наличие на древни храмове и съоразения. За обекти на автобусната екскурзия голяма част избират древните градове на Европа. Относно условия за комфорт анкетираните посочват (по приоритет): в туристическия автобус местата за сядане трябва да бъдат удобни, програмата на пътуването трябва да бъде интересна, приятни спътници, да има стюард и хубава гледка. Това са общите изисквания към автобусната екскурзия, които задължително трябва да присъстват при предлагането ѝ.

С маркетинговото изследване ще се установят и останалите параметри на бъдещата автобусна екскурзия.. Необходимо е да се установи каква продължителност на екскурзията се предпочита от пътуващите.

12. Посочете най-подходящата за Вас продължителност на автобусната екскурзия.

Диаграма № 12

Структура на отговорите за продължителността на автобусната екскурзия

Както се вижда от получените отговори най-голяма група съставляват тези, които избират продължителност на екскурзията от 8 до 10 дни- 37%. Това е

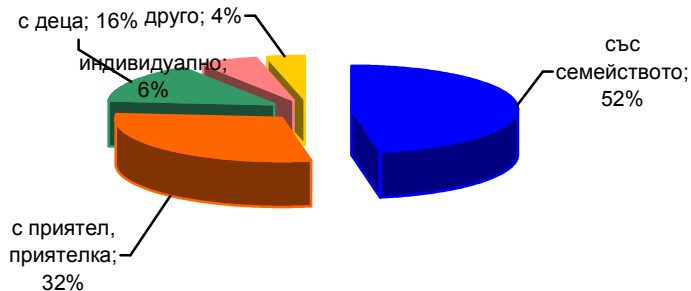
обяснимо, в този случай може да се вземе седмичен отпуск по всяко време на годината и се почива с децата, а лятната отпуска да се прекара на море.

13. Ако предприемете автобусна екскурзия, то какви спътници ще си изберете ?

(Изберете един от предложените варианти)

Диаграма № 13

Структура на отговорите за състава на пътешествениците

Както е видно от получените отговори болшинството от запитаните избират да пътуват заедно със своето семейство в пълен състав – 52%, с приятел или приятелка – 32%.

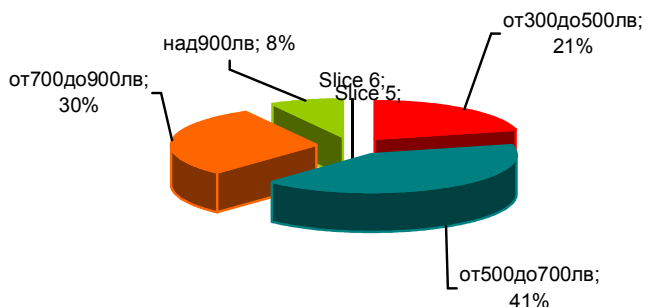
краткосрочното пътуване на семейството може да се отрази скъпо на семейния бюджет. Затова актуален става въпросът за цената, на която туристите са готови да купят автобусната екскурзия с продължителност 5 дни.

В този случай особено актуална става цената на пътуването, тъй като

14. Каква цена на многодневна екскурзия за 1 човек Ви устройва най-много ?

Диаграма № 14

Структура на отговорите за предпочитана цена на многодневната автобусна екскурзия

Определяне ценовите категории, в които потребителите са готови да да купят автобусната екскурзия.

Както се вижда от представените данни малка част от участниците в изследването 8% са готови да купят автобусна екскурзия на цена по-голяма от 900 лева.

Изводи от изследването

Автобусният туризъм остава един от най-търсените видове туризъм. Автобусните екскурзии привличат туристите с възможността да видят много за кратко време. Несъмнено достойнство на автобусния туризъм се явява достъпната цена на екскурзията.

Изследването пазара на автобусния туризъм в България позволява да се установи, че в настоящия момент автобусния туризъм у нас е много разпространен и предпочитан от туристите. Постоянно търсене има както към екскурзиите през почивните дни, така и продължителните по време екскурзии с голям географски периметър в и извън страната, с достатъчно дълги преходи. Активността на автобусните екскурзии се повишава през лятото, когато на екскурзия се отправят семейства с деца. Маршрутите на автобусния туризъм са много разнообразни и пазарът наситен с предложения.

Съгласно посочените в изследванията статистически данни на международните автобусни екскурзии се пада половината от целия обем на автобусния туризъм в България. Преобладаваща част от обема на пазара на автобусния туризъм се пада на екскурзиите извън границите на страната. Изследване пазара на автобусния туризъм в Европа показва, че в настояще време маршрутите на автобусните екскурзии обхващат всички страни на Европа и включват съвършено различни варианти на екскурзии, както в една страна, така и по 2-3, а даже и 5-6 страни за достатъчно кратък промеждутък от време и на достъпни

цени от 400 до 500 евро. Предлаганите от туристическите фирми автобусни екскурзии са много разнообразни както по продължителност, така и по асортимента на допълнителните услуги.

За привличане на повече туристи за покупка на автобусни екскурзии из Европа, туристическите фирми използват различни мотивационни фактори.

За оценка на интереса на потенциалните туристи към нови екскурзии из Европа, се привеждат данните от отговорите на 288 потребители на екскурзии на различни български туристически фирми.

Получените данни от анкетата може да послужат като основание за разработка на новото бъдеще на автобусния туризъм в Европа.

Заклучение

В много страни туризмът има значителна роля във формирането на брутния вътрешен продукт, създаване на допълнителни работни места и осигуряване заетост на населението, както и активизиране на вътрешнотърговския баланс.

Туризмът оказва огромно влияние на такива ключови отрасли на икономиката като транспорт, строителство, селско стопанство, производство на стоки и услуги за потребление и други, т. е се явява своеобразен катализатор за социално-икономическото развитие. На туризма оказват влияние и различни фактори: демографски, природо-географски, социално-икономически, исторически, религиозни и правно-политически.

Значението на туризма като източник на валутни постъпления, разширяване на международните контакти и обезпечаване заетостта на населението постоянно расте.